

Marian Piórek

Dr Kazimierz Aleksander Skowroński
- historyk, nauczycieli regionalista
(1907- 1974)

Rocznik Kolbuszowski 5, 239-245

2001

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dr Kazimierz Aleksander Skowroński - historyk, nauczycieli regionalista/1907- 1974/

Urodził się w Kolbuszowej w dniu 30 maja j 1907r. w rodzinie urzędniczej jako syn Władysława i Marii z Deców. Po ukończeniu szkoły ludowej w Kolbuszowej Dolnej uczył się nadal w prywatnym gimnazjum w Kolbuszowej i w pobliskim Mielcu. Tutaj złożył egzamin dojrzałości.

Tabela 1. Nauka szkolna K. Skowrońskiego w latach 1919-1925, świadectwa gimnazjalne o promocji do następnej klasy i ukończeniu¹.

Nazwa szkoły	Miejscowość	Klasa	Data wydania
1	2	3	4
Gimnazjum Prywatne	Kolbuszowa	II	28.VI.1919
Gimnazjum Prywatne	Kolbuszowa	III	31.I.1920
Państwowe Gimnazjum	Mielec	IV	1.II.1921
Państwowe Gimnazjum	Mielec	V	28.VI.1922
Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne	Kolbuszowa	VI	28.VI.1923
Państwowe Gimnazjum	Mielec	VII	31.I.1924
Państwowe Gimnazjum	Mielec	VIII	28.VI.1924
Państwowe Gimnazjum	Mielec	VIII	31.I.1925
Państwowe Gimnazjum	Mielec	VIII	30.V.1925
Państwowe Gimnazjum	Mielec	Matura	9.VI.1925

W latach 1925-1930 podjął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, gdzie uzyskał absolutorium, upoważniające go do ubiegania się o stopień doktorski. Uczyli go wówczas słynni profesorowie Uniwersytetu Jagiellońskiego: Stanisław Kutrzeba - historyk prawa polskiego, Tadeusz Garbowski - filozof, Jan Dąbrowski - historyk średniowiecza, Waclaw Sobieski - historyk, Włodzimierz Demetrykiewicz - archeolog, Józef Kallenbach - historyk literatury polskiej, Ignacy Chrzanowski -

1. Archiwum Historyczne Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej. Teczka: Dokumenty osobiste dr K. Skowrońskiego, nr inwentarza 264.

historyk literatury polskiej, Józef Feldman - historyk, Jan Nepomucen Łoś - językoznawca, Ludwik Piotrowicz - historyk starożytności, Stanisław Windakiewicz - historyk literatury polskiej, Roman Gródecki - historyk, Władysław Konopczyński - historyk, Władysław Semkowicz - historyk, Ludwik Kolankowski - historyk, Fryderyk Papee - historyk, dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej, Witold Taszycki - językoznawca, Stefan Szuman - psycholog, Fryderyk Zoil - prawnik².

W 1932 r. na podstawie przedłożonej pracy z zakresu historii pt. "Studia nad osadnictwem w dorzeczu Wisłoki i Sanu" uzyskał stopień naukowy doktora. Równocześnie z ukończeniem Kursu Pedagogicznego nabył prawo do nauczania historii w szkołach średnich.

Tabela 2. Uzyskane kwalifikacje, ukończone kursy³.

Nazwa uczelni organizator kursu	Miejscowość	Rodzaj dokumentu	Data wystawienia
/	2	3	4
Uniwersytet Jagielloński	Kraków	świadcstwo odbycia ćwiczeń	20.VI.1928
Uniwersytet Jagielloński	Kraków	absolutorium	5.VII.1930
Uniwersytet Jagielloński	Kraków	dypłom doktora filozofii	6.II.1932
Prezydium Państwowej Komisji Egzaminacyjnej	Kraków	dypłom nauczyciela szkół średnich	19.V.1933

Przez kilkanaście miesięcy (6 luty - 15 sierpnia 1933) był bezrobotnym i oczekiwał na posadę. Od 15 sierpnia 1933 do 31 sierpnia 1938 roku pracował w charakterze nauczyciela w Prywatnym Gimnazjum i Liceum w Turku k/Kalisza. W tej miejscowości był działaczem Polskiego Związku Zachodniego i prezesem Polskiego Towarzystwa Historycznego. Następnie w latach 1938-1939 pracował w Prywatnym Gimnazjum Kupieckim i Krawieckim Towarzystwa Szkoły Ludowej w Rzeszowie.

W okresie studiów związał się z Krakowskim Związkiem Literatów, potem z grupą intelektualistów o nazwie "Litart" w latach 1927-1934 a następnie "Wieś i jej Pieśń", gdzie opublikował wiele utworów poetyckich i artykułów. Ówczesna krytyka pozytywnie oceniała jego twórczość⁴.

Okupacja hitlerowska zastała go w swojej rodzinnej Kolbuszowej, gdzie związał się z miejscowym ruchem oporu. Był czynnym nauczycielem tajnych kompletów w zakresie szkoły średniej. Na początku wojny był także związany organizacyjnie z Władysławem Jasińskim ps. "Jędrus" i czasopiśmie konspiracyjnym "Odwet". Jako żołnierz ZWZ i AK używał następujących pseudonimów: "Stary", "Piotr", "Kowal". Za aktywną działalność

² Tamże, Indeks, nr inwentarza 266.

³ Tamże, Akta osobowe dr K. Skowrońskiego.

⁴ Waclaw Górski, Kazimierz Skowroński, Tygodnik Powszechny, Kraków - 23.02.1975, s. 9.; Przedruk - Przegląd Kolbuszowski nr 26, 1994 r.

podczas wojny otrzymał w 1970 r. od zastępcy Dowódcy Armii Krajowej w Londynie odznaczenie bojowe - Medal Wojska (po raz 1,2,3,4 - nr legitymacji 16036)⁵. Także od 1957 r. był czynnym członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację w Kolbuszowej (nr legitymacji - 7030)⁶.

Po opuszczeniu przez okupanta niemieckiego Kolbuszowej i okolic z upoważnienia władz lokalnych przystąpił do organizowania administracji oświatowej. Był pierwszym inspektorem szkolnym na tym terenie po drugiej wojnie światowej.

W latach 1944-1952 był dyrektorem i zarazem nauczycielem Prywatnego Gimnazjum i Liceum a następnie Państwowego Liceum Ogólnokształcącego w Kolbuszowej. Z dokumentów archiwalnych PPR wynika, że był jednym z wybitnych opozycjonistów "władzy ludowej" związany z Polskim Stronnictwem Ludowym (PSL), m.in. w 1947 r. był aresztowany przez władze bezpieczeństwa (UB). W 1952 r. na podstawie donosu grupy młodych działaczy Związku Młodzieży Polskiej (ZMP) działających w Liceum Ogólnokształcącym w Kolbuszowej został bez jego zgody przeniesiony do Państwowego Liceum Ogólnokształcącego w Mielcu. Zastosowano tutaj w stosunku do niego karę represyjną. Był to okres tzw. rządów stalinowskich i nasilenia metod ograniczania swobód obywatelskich szczególnie opozycjonistów.

Po rocznym pobycie w Mielcu (1.IX.1952 - 31.VII.1953) przeniesiono go do Państwowego Technikum Rolniczego w Weryni k/Kolbuszowej. Na stanowisku nauczyciela pozostawał aż do przejścia na emeryturę w dniu 1 maja 1972 r.

Tabela 3. Praca zawodowa w latach 1933-1972⁷.

Okres pracy	Nazwa placówki oświatowej	Miejscowość
1	2	3
15.08.1933 - 31.08.1938	Prywatne Gimnazjum	Turek
1.09.1938 - 31.08.1939	Prywatne Gimnazjum	Rzeszów
1.01.1940 - 31.07.1944	Weryfikacja	-
1.09.1944 - 30.09.1945	Prywatne Liceum Ogólnokształcące	Kolbuszowa
1.10.1945 - 31.08.1952	Liceum Ogólnokształcące	Kolbuszowa
1.09.1952 - 31.08.1953	Liceum Ogólnokształcące	Mielec
1.09.1953 - 30.04.1972	Technikum Rolnicze	Werynia

Nie zaliczono mu do stażu pracy okresu:

1. 09.1939 - 31.09.1939 w Gimnazjum Mechanicznym w Tarnopolu
2. 1.10.1939 - 31.12.1939 w tajnym nauczaniu w Kolbuszowej

⁵ Archiwum Historyczne...Akta osobowe, op.cit.

⁶ Tamże

⁷ Tamże

Obok pracy zawodowej z pasją oddawał się pracy społecznej i naukowo-badawczej regionu kolbuszowskiego. Od młodych lat należał do Związku Harcerstwa. Jeszcze w okresie międzywojennym przeszedł prawie wszystkie stopnie służby harcerskiej (Kolbuszowa, Mielec, Rzeszów) Uzyskał zaszczytny stopień "Harcerza Rzeczypospolitej"⁸. Był także długoletnim członkiem Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, następnie Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, Okręgowej Komisji Krajoznawczej, Opieki nad Zabytkami i Ochrony Przyrody a także Towarzystwa Miłośników Ziemi Mieleckiej.

Tabela 4. Działalność w organizacjach społecznych.

Nazwa organizacji	Rodzaj dokumentu, nr legitymacji	Rok
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Związek Harcerstwa Polskiego (ZHP)	Zaświadczenie	1946
ZHP, Komenda Chorągwi w Rzeszowie	21/57	1957
ZHP, Komenda Chorągwi w Rzeszowie	krzyż harcerski	1946
Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze	1243	1964
Zarząd Główny PTTK	37/58, Odznaka Narciarska	1958
Wojewódzki Komitet Turystyczny w Rzeszowie	0003622	1956
Wojewódzki Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki w Rzeszowie	39, przewodnik	1961
Towarzystwo Miłośników Ziemi Mieleckiej	-	1970
Towarzystwo Opieki nad Zabytkami Kultury i Przyrody im. J. M. Gosłara w Kolbuszowej	1	1971

Działalność parlamentarna

W wyborach do Sejmu przeprowadzonych w dniu 20 stycznia 1957 r. przyszli posłowie Koła Znak odnieśli duży sukces. Siedmiu z dziesięciu otrzymało w swych okręgach wyborczych największą liczbę głosów. Wśród nich dr Kazimierz Skowroński w Stalowej Woli.

A oto tabela 5⁹.

Nazwisko i imię kandydata	Okręg wyborczy
1	2
Stefan Kisielewski	Wrocław
Miron Kołakowski	Częstochowa
Paweł Kwoczek	Lublin
Zbigniew Makarczyk	
Wanda Pieniężna	Olsztyn
Stanisław Słomma	Kraków
Kazimierz Skowroński	Stalowa Wola

Druga kadencja Sejmu PRL trwała w latach 1957-1961. W okręgu wyborczym w Stalowej Woli (nr 79) otrzymał 97,42% głosów¹⁰. Jako parlamentarzysta poseł dr Kazimierz Skowroński należał do Komisji Kultury i Sztuki, Komisji Budżetu, Planu Gospodarczego i Finansów¹¹.

Zabierał głos dwukrotnie¹²:

- 11.11.1957 r. proponował uzupełnienie porządku dziennego wyborem delegacji Sejmu w celu powitania Skarbów Wawelskich;
- 21.XII. 1959 r. w dyskusji nad projektem ustawy budżetowej i uchwały o NPG na rok 1960 oraz sprawozdaniem RM z wykonania budżetu państwa za rok 1958.

Jego interpelacje dotyczyły¹³:

- 12.11.1959 r. do ministra komunikacji w sprawie przyspieszenia budowy linii kolejowej Rzeszów - Tarnobrzeg;
- 22.IV. 1959 r. do prezesa RM w sprawie aktywizacji gospodarczej Kolbuszowej i powiatu kolbuszowskiego;
- 22.IV. 1959 r. do ministra komunikacji w sprawie utworzenia przystanków pociągów pośpiesznych na stacjach Łańcut i Baranów Sandomierski;
- 18.VI. 1959 r. do ministra oświaty w sprawie reaktywowania Państwowego Instytutu Robót Ręcznych;
- 2.XII.1960 r. do ministra przemysłu ciężkiego w sprawie wykorzystania hałd urobisk i pozostałości po staropolskich okręgach przemysłowych;
- 2.XII.1960 r. do prezesa RM w sprawie ostatecznego ustalenia urzędowego brzmienia nazw miejscowości w Polsce, przywrócenia miastom i osiedlom historycznych godeł i podjęcie wydawnictwa słownika historyczno-geograficznego.

⁹ Maciej Łętowski, *Ruch i Kolo Poselskie ZNAK 1957-1976*, Wydawnictwo Unia, Katowice 1998 r.

¹⁰ Tamże, s. 153

¹¹ Tamże, s. 168

¹² Tamże, s. 157

¹³ Tamże, s. 165

Jako historyk - regionalista dużo czasu poświęcił na badanie przeszłości nie tylko Kolbuszowej ale wielu miejscowości położonych na obszarze dawnej Puszczy Sandomierskiej. Równocześnie działał w Polskim Towarzystwie Archeologicznym i Polskim Towarzystwie Historycznym. Prowadził badania nad historią, językoznawstwem i etnografią wspomnianego terenu¹⁴.

Był jednym ze współorganizatorów Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przyrody i Kultury im. J.M. Gosłara w Kolbuszowej. Przeszłością tego regionu zajął się jeszcze podczas pisania rozprawy doktorskiej a następnie w okresie okupacji niemieckiej. W 1940 r. opracował monografię z dziejów miasta Kolbuszowej i powiatu kolbuszowskiego, która do tej pory nie została wydana. W oparciu o nią opublikował kilkanaście artykułów naukowych dotyczących tych okolic. Jest także autorem pierwszego spisu zabytków w powiecie kolbuszowskim. Jego prace omawiały wydarzenia historyczne z regionu kolbuszowskiego a dotyczyły m.in. osadnictwa w okresie średniowiecza, dziejów nowożytnych: najazdu szwedzkiego, powstań narodowowyzwoleńczych, okresu galicyjskiego, międzywojennego a w ostatnim okresie swojego życia opublikował zagadnienia dotyczące walki z okupantem niemieckim.

Wachlarz problemów poruszanych w tych artykułach jest bardzo szeroki i obejmuje nie tylko powiat kolbuszowski. Wiele kwestii przedstawionych stało się przyczynkiem do krytyki naukowej u licznych historyków a przede wszystkim regionalistów. Było to wynikiem jego nadgorliwości w ocenie tych faktów i nadmiernego patriotyzmu lokalnego. W jednym tylko przypadku epizod "Boju o Kolbuszowę" z września 1939r. znalazł akceptację u historyków wojskowych.

Jako nauczyciel - historyk regionalista należy do wybitnych popularyzatorów nie tylko dziejów powiatu kolbuszowskiego ale całej Rzeszowszczyzny. Najwięcej artykułów opublikował w tzw. Biuletynach - wydawanych z jego inspiracji przez Towarzystwo Opieki nad Zabytkami Przyrody i Kultury im. J.M. Gosłara, którego przez 18 lat był prezesem.

Dr Kazimierz Aleksander Skowroński zmarł 28 października 1974 r. w Kolbuszowej.

¹⁴ Eugenia Maciągowa, Sylwetki działaczy Towarzystwa - dr K. Skowroński, Sprawozdanie - 20-lecie działalności Towarzystwa Kultury im. J.M. Gosłara, Kolbuszowa 1979, s. 15-16.

Bibliografia dr K. Skowrońskiego

1. Skowroński K., Awanturnica, /Jadwiga Machówna/, Życie kulturalne Ziemi Rzeszowskiej, R. 2, 1956 nr 3, s. 8-9, 16.
2. Skowroński K., Bój o Kolbuszowę /8 i 9 września 1939 r./, Dziennik Rzeszowski, R. 1, 1945 nr 125, s. 3, nr 126-128, s. 2.
3. Skowroński K., Zegar idzie, Dziennik Rzeszowski, R. 2, 1946 nr /182/ 403 s. 2, nr /183/ 404 s. 2, nr /184/ 405 s. 2, nr /186/ 407 s. 2-3.
4. Skowroński K., Awantury polskiego Don Juana /o księciu Marcynie Lubomirskim/, Tygodnik Ilustrowany "Za i Przeciw", nr 46, 47, 487 1959 r.
5. Skowroński K., Z dziejów osadnictwa nad Wisłoka w XIV wieku /w:/ Księga pamiątkowa ku czci prof. J. Dąbrowskiego, Warszawa 1961.
6. Skowroński K., Wysiedlenia ludności polskiej w widłach Wisły i Sanu w latach okupacji 1939-1943, Studia nad okupacją hitlerowską południowo-wschodniej części Polski, TN i OKBZH w Rzeszowie, T. 1/ 1976 r.
7. Józef Półciwiartek i Kazimierz Skowroński, Puszcza Sandomierska w strategii polskich ruchów wolnościowych /do połowy XIX w. /w:/ Puszcza Sandomierska wczoraj i dziś /Zbiór rozpraw i artykułów pod redakcją Józefa Półciwiartka/, Towarzystwo Przyjaciół Regionu Lasowiackiego w Stalowej Woli, Rzeszów 1980

Pozostałe artykuły są zamieszczone w art. M. Piórka, Wydawnictwo Naukowe Towarzystwa Kultury im. J.M. Gosłara w Kolbuszowej do 2000 roku. Sesja naukowa 300 lat miasta Kolbuszowej, 6-7.X.2000r.